

Izaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
av. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posebni listi dob-
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 50.

V Mariboru, dne 10. decembra 1903.

Tečaj XXXVII.

Učite se nemški!

Ljudska šola ima namen, dati učencem ono splošno izobrazbo, ki je v sedanjí človeški družbi neobhodno potrebna, in na podlagi katere lahko nadaljujejo svojemu izbranemu si stanu nadaljno potrebno strokovno izobrazbo. To je pravi namen ljudske šole, ne pa, kakor nekateri nemškutarski zaslepljenci mislijo, da se v njej učijo otroci edino le nemški jezik. Ljudska šola je šola za življenje, ne pa šola za nemščino. Slovenski otroci, ki pohajajo nemške ljudske šole, zastajajo v duševni rasti, dočim Nemci napredujejo. In vsled tega so pozneje v življenju Nemci gospodarji, Slovenci pa njih hlapci in viničarji. Poglejte v okolice naših mest, kjer so ustanovljene nemške šole, če tamkaj niso bogati posestniki Nemci, a naši Slovenci so jim dninarji, viničarji in hlapci! To je blagoslov, ki jim ga prinaša nemška ljudska šola! V vseh krajih okoli naših mest pa, kjer je šola slovenska, so se ohranili slovenski kmetje na svojih posestvih!

Nekateri ljudje slepijo naše ljudstvo ter mu pravijo: »Če hočeš kaj prodati, moraš znati nemški, sicer Nemec ne bo prišel k tebi«. To so slepilne besede. Nemci pač niso tako neumni, da bi kupovali od nas zaradi znanja nemščine, ampak oni kupujejo radi dobro in v veliki množini se nahajajoče blago. Dobrega blaga in v veliki meri pa si ne pridelaš z nemščino, ampak s strokovno znanostjo!

»Pa službe ne moremo dobiti, ako ne znamo nemški!« tako jadikujejo drugi. Tudi

prazne besede! Če dekla ali hlapec znata pet jezikov, a nista dobra in poštena delavca, jih tudi Nemec ne bo maral.

Sicer pa se med Nemci ravno sedaj agitira, da naj Nemci ne sprejemajo več slovenskih delavcev in služabnikov, ampak samo nemške. »Marburgerca« ima v številki od zadnjega torka poseben članek, v katerem hujska proti tem, da bi Nemci jemali Slovane v službo in delo. Na Nemškem kroži sedaj knjižica »Hada nadloga« (t. j. slovanski delavec), v kateri se piše v istem smislu, kakor »Marburgerca«. In da iz Nemškega vsako leto trumoma izganjajo slovanske delavce vsled samega narodnega sovraštva, je znana stvar!

Učite se nemški! tako vam kličejo nemškutarski lizuni. Da, le učite se nemški, ako hočete v bodočnosti gladovati, le učite se nemški, ako hočete v boju za vsakdanji kruh nasprotnikom podleči in postati njih hlapci in sužnji. Učite se nemški, ako hočete biti tudi nadalje le podlaga tujčevi peti!

Našega razumnistva sveta naloga pa bi bila, delavskemu in služabniškemu vprašanju posvetiti več pozornosti in skrbi. Moči, katerih domovina ne potrebuje, treba bi bilo napotiti proti slovanskemu jugu in jim tam poiskati polja za delovanje. Na jugu bi naši slovanski delavci in služabniki vsled svoje večje izobraženosti imeli ugodna tla in pre-pogosto bi se povspenjali med neodvisne gospodarje in podjetnike. Slovanski jug, ne pa nemške pokrajine, bi naj bil cilj slovenskega izselitvenega toka!

Nemškutarska slovenščina.

»Pravični« minister Körber je nedavno v državnem zboru širokoustno trdil, da se po Spod. Štajerskem in Kranjskem slovenščina brez ovire rabi pri sodiščih. Naj torej tukaj podamo nekaj resničnih vzgledov slovenščine, kakoršno rabijo naši nemškutarski uradniki.

1. »Vi ste Savo ribali!« Kmet je bil poklican pred sodnika, ki ga osorno ogovori: »Vi ste toženi, da ste Savo ribali.« Kmet debelo pogleda in ne ve, ali je sam norec, ali se je sodniku zmešalo. »Vi ste Savo ribali!« se zadere sodnik še enkrat. Po dolgem pričkanju sta vendar dognala, da je kmet v Savi ribe lovil, pa ga je nekdo tožil, ker ni imel ribištva.

2. »Napravite trg!« Pred sodno dvorano je bilo natlačeno ljudstva. Pride nemškutarski uradnik in se zadere: »Napravite trg!« Vse ga debelo gleda in se mu smeje. On pa se grozi, da jih bo dal zapreti. Hotel je reči: »Napravite prostor!« pa mislil je na nemško: Machen's Platz — in nekje v slovnici je našel, da Platz v slovenskem pomeni tudi trg — in zrezal se je s svojo slovenščino.

3. »Vi ste bili z žandarjem debeli!« K sodniji je bila poklicana poštena županja. Sodnik jo ostro prime, rekoč: »Vi ste bili z žandarjem debeli!« Županja se prestraši in vsa obledi. »Kaj pravite, g. sodnik, tega pač ne! Kaj, če bi to slišal moj mož!« Sodnik še enkrat ponovi: »Vi ste bili z žandarjem debeli!« Žena se začne jokati in rotiti. In kaj je bilo? Enkrat je bila slabe volje in je

Listek.

Nehvaležnost se sama kaznuje.

Poslov. F. L.

(Dalje.)

»Na to sem pa res radoveden!«

»Podedoval si!«

»Beži, beži, od koga le?«

»Tako ti pokažem črno na belem. Danes mi je prinesel poštni pot to-le pismo od sodnije. V tem pismu vpraša gosposka, li ne prebiva v tej vasi neki Tomaž Karinger, sin Matije Karinger, ki ima na Dunaju nekega sorodnika z imenom Jakob Karinger.«

»Seveda! Jakob je moj stričnik. Kot majhen fant se je šel na Dunaj učiti in je bil od tega časa samo enkrat doma. Zato tudi nisem nikoli nič slišal o njem. Pravili so mi, da ima v nekem dunajskem predmestju majhno obrt.«

»Ravno tisti! Poslušaj, kaj piše oblast: Jakob Karinger, sedlarski mojster v Hernalzu, rojen v Račni vasi, je pred kratkem umrl ter zapustil vse svoje premoženje v znesku 5000 gld. v oporoki svojim sorodnikom v Račni vasi.«

»Torej je Jakob že umrl. Bog mu daj večni mir in pokoj!«

»Ker si ti edini dedič, podeduješ ti vse njegovo premoženje, ki znaša 5000 gld.«

Stari Karinger mu je ves presenečen odgovoril: »Pet tisoč goldinarjev? Moj Bog, kaj naj začnem s toliko denarjem?«

»Zaradi tega bodi le brez skrbi!« mu odgovori župan. »Mislim, da ga boš prav dobro rabil! Ker mlada s teboj tako ravната, bi bil pač neumen, če bi hranil za njiju denar in bi si ničesar ne privoščil. Lahko si privoščiš, ako ti ne ugaja hrana, katero dobivaš, košček mesa, včasih kak kozarec dobrega vina; kadil boš dober tobak, ne pa tako mešanico kakor dosedaj. Kratkotako, ti boš ta leta, katera ti je Bog prisodil živeti, v miru in brez skrbi preživel. Samo to ti povem, da pač mladima nič ne daš in tudi nič ne poveš, koliko si podedoval! Njiju tudi to nič ne briga!«

Stara prijateljica sta se še nekaj časa pogovarjala o dedščini. Ko je bil potem stari Karinger sam, je še dolgo premišljeval o teh pet tisoč goldinarjih, vendar ni pozabil zvečer izmoliti rožni venec za dušo rajnega stričnika.

Dva tedna pozneje se je peljal stari Karinger z županom v mesto k sodniji. Mlada se nista mogla dosti načuditi, ko sta videla zjutraj starega v praznični obleki stopiti iz svoje sobe. Še bolj sta se čudila, ko se je

peljal z županom na njegovem koleselju iz vasi. Od dedščine se dosedaj nista nič vedela. Posebno je nadlegovala radovednost kmetico. Šla je k županji vprašat, če ve, zakaj in kam sta se odpeljala moža. Toda dobila je odgovor: »Tega pač sama ne vem; mož mi ni nič povedal in se tudi v njegove uradne posle ne vtikam.«

Ne da bi kaj dosegla, je odšla radovedna in hinavska ženska in niti obed ji opoldne ni dišal, tako jo je mučila radovednost. Tekom popoldneva je večkrat letela na prag gledat, če se že pripeljeta moža. Toda še le v temi se je vstavil koleselj pred hišo. Stari Karinger je izstopil in nato mu je podal župan majhno, toda težko leseno skatljjo, katero je nesel stari Karinger previdno v svojo sobo.

Mlada gospodinja je celi prizor opazovala skozi okno ter trepetala same radovednosti, kaj je neki v tisti skatljji. Cesar ni poprej nikdar storila, danes je šla sama k njemu v sobo ter ga vprašala, ali mu naj prinese večerjo. Pri tem so njene oči švigale sem in tja po sobici, toda skatljje ni nikjer zapazila.

Stari Karinger je takoj uganil, zakaj je prišla k njemu ter se je na tistem smejal.

»Hvala ti«, ji odgovori; »v mestu sem se tako nasjedel pečenke, da sem še sedaj sit.«

žandarja nekaj okregala, on pa jo je zatožil po nemško, da je bila z njim — grob — robata. Sodnik je šel gledat v slovar, kaj se pravi po slovenski »grob« in je našel, da pomeni tudi »debel«, slišal je celo, da pravijo ljudje po nemško »grobe Leinwand« debelo platno, torej je tudi županja bila z žandarjem debela.

4. »Žrebca bomo vlekli.« V neki občini so imeli volitev, katero je vodil nemškutarski komisar. Ker so se pa pri glasovanju glasovi razcepili, je modri komisar rekel: »Štine so se razšpricale, bomo žrebca vlekli.« Misli je na nemško »Los ziehen« — žrebat, srečkati; nekje v slovarju je enkrat našel, da »Los« pomeni v slovenskem žreb, in tako je iz žreba napravil žrebca.

Bodi za sedaj dovolj, naštetih bi se dalo takih vzgledov še več. Tako se zgodi, da nemškutarski uradnik ne razume Slovenca, Slovenec pa ne njega. In take ljudi moramo drago plačevati in ti odločujejo o naših najvažnejših zadevah.

Državni zbor.

Dunaj, 8. dec. 1903.

Čehi in Poljaki.

Kdor tega še ni sprevidel poprej, je lahko spoznal zadnji čas, da nimajo Čehi, Slovenci, Hrvati in Rusini ničesar pričakovati od Körberjeve vlade. Zdajšnja vlada stori samo to, kar ji dovolijo Nemci. To se je videlo zadnjič, ko je dr. Körber silno razžaljivo govoril v zadevi zatiranih koroških Slovencev. Zato so se pa vsi Slovani združili s Čehi proti zdajšnji vladi. Čehi so vložili brez števila nujnih predlogov, s katerimi so zabranili, da se ne sme in ne more v zbornici obravnavati o nobenem vladnem predlogu. Ko se je pretekli teden razpravljala česki nujni predlog o spremembi znanega § 14. držav. zbora in je Č. h. dr. Baksa govoril 4 ure deloma česki deloma v nemškem jeziku, je vstal vodja Poljakov, vitez Javorski, ter obsojal obstrukcijo Čehov. Čehi so starcu Javorskemu to hudo zamerili ter mu klicali: »Ali ste vi Slovan? Sram vas bodi!« O tej zadevi se je pozneje posvetoval poljski klub ter odobril govor svojega predsednika. To je nesreča za avstrijske Slovane, da nismo med seboj edini kakor Nemci. Poljaki podpirajo vedno vsako vlado, naj je Slovanom prijazna ali sovražna. Proti svojim sorojakom Rusinom pa postopajo ravno tako krivično, kakor Nemci proti Slovincem. — Ko se je glasovalo o nujnem predlogu Čehov zastran

spremembe § 14, se je predlog zavrgel s 134 glasovi proti 70. Z Nemci so glasovali Poljaki; v manjšini pa so ostali Čehi, Jugoslovani, Lahi in Vsenemci.

Za slovanška vseučilišča.

Čehi zahtevajo z vso vneto ustanovitve drugega češkega vseučilišča v Brnu. (eno že imajo v Pragi, pa je prenapolnjeno); Rusini hočejo imeti rusinsko, a Slovenci slovensko in hrvatsko univerzo v Ljubljani. Jednako hočejo imeti Italijani svoje laško vseučilišče. Lahov se šteje v Avstriji med narodi, ki imajo svoje (laške) visoke šole, nekaj nad 700 000; medtem ko je Slovencev nad en milijon 300 tisoč, Rusinov nad tri milijone. A vendar je vlada Lahom že obljubila posebno laško visoko šolo, medtem ko noče nič slišati ne o slovenski, ne o rusinski ali češki univerzi. Zato so priredili dne 3. decembra t. l. slovanski visokošolci velik shod, kamor so bili povabljeni tudi vsi slovanski državni poslanci, da se zopet slovesno ponovi zahteva po ustanovitvi slovensko-hrvatske, rusinske in češke visoke šole. Shoda se je vdeležilo mnogo slovanskih državnih poslancev; le poljskega ni bilo nobenega. V imenu Slovencev je obljubil na shodu dr. Ploj, da bomo mi vedno zahtevali svoje slovensko-hrvatsko vseučilišče, isto je izjavil v imenu Čehov poslanec Vencel Hrubý in v imenu Rusinov poslanec Barvinsky. Štelo se je nad 900 vdeležencev. — Ravno to je nglavitni vzrok, zakaj so začeli obstrukcijo Čehi, ker jim vlada neče dati obljube, da bo skrbela za ustanovitev češkega vseučilišča.

Sklep državnozbor. zasedanja.

Mnogo se je govorilo v poslanskih krogih in čitalo po listih, kaj hoče vlada napraviti z držav. zborom. Ali naj ga razpusti? To bi njej nič ne koristilo, kajti v tolikem številu pojdejo zopet v novi državni zbor češki in jugoslovanski poslanci, da lahko nadaljujejo obstrukcijo proti vladi. O tem niti govora ni, da bi se vladi dovolilo, pobirati l. 1904 davke. Zato bo skoro gotovo 13. decembra odgodila zasedanje držav. zbora ter s pomočjo § 14 dala sama sebi pravico, pobirati še nadalje davke. S pomočjo tega paragrafa bo napravila tudi novo pogodbo z Ogrsko. — Dne 15. dec. se zberejo delegacije, da dovolijo denar, ki se potrebuje za vojno in za druge skupne avstro-ogrške zadeve. Ali bo dr. Körber potem še dalje ostal na svojem mestu in še on kedaj sklical državni zbor, je pa veliko vprašanje. Seveda, nemške stranke ga bodo branile na vso moč. Toda popolno brezuspešno bi bilo sklicevati zopet državni zbor, če vlada neče ugoditi nobeni

zahtevi Čehov in drugih manjših slovanskih narodov. — V delegacijah se bo moral minister zunanjih zadev, grof Gulohovski, opravičiti o tem, da se je po smrti papeža Leona XIII. vmešaval v volitev njega naslednika in zabranil izvolitev kardinala Rampolla za novega papeža. V avstrijski delegaciji se bo brez dvoma vzdignil velik vihar proti Ogrom in se bo vprašalo, ali naj Avstrija še dovoli denarjev za ogrsko armado.

Politični ogled.

Slovensko društvo za Spodnji Štajer naznanja v obeh kranjskih dnevnikih ogorčenje nad nesramnim odgovorom, ki ga je dal načelnik deželne finančne oblasti štajerske nekemu slovenskemu uradniku, kateri je prosil, da se ga prestavi v domač kraj, namreč, da si naj gospodje Slovenci premislijo, predno sklenejo stopiti v službo pri davkarskem uradu. Slovensko društvo smatra ta drzni izrek za nečuveno ponemčevalno uplivanje na slovenske uradnike. Istotako so celjski Slovenci v enakih javnih izjavah izrazili svojo ogorčenost nad takim nezaslišanim odgovorom. Slovensko ljudstvo si plačuje samo svoje uradnike, ne dobiva jih zastoj, zato ima tudi pravico zahtevati take uradnike, ki ga razumejo. Nemci pa ne razumejo in ne ljubijo našega slovenskega ljudstva.

Nemški deželni predsednik na Kranjskem, baron Hein, si mnogokaj upa. Zadnje nedeljo sta nemeravala predavati v Ljubljani makedonska Slovana Orlovec in Stojančev o razmerah na Makedonskem, a baron Hein jima je predavanje prepovedal. Namen predavanja je bil odlično človekoljuben, vzbuditi pri Slovincih sočutje do bednih Makedoncev ter dobiti podporo za gladne makedonske begunce v Bolgariji. Cesar sam je daroval za makedonske begunce 10.000 K. Na Kranjskem pa baron Hein usmiljenosti Slovencev do nesrečnih bratov ne pusti proste poti. Tak človek spada pač kam drugam, a ne na deželnotpredsedniški stolec!

Deželnotborski mandat je odložil g. dr. Janjo Brejce, ker se je preselil iz Kranjskega na Koroško. V posebnem pismu se zahvaljuje svojim volivcem okraja Kranj—Št. f. aloka—Tržič za dosedaj mu izkazano zaupanje.

General Albori, novi načelnik Bosne in Hercegovine. Uradni vojaški list je objavil te dni upokojenje generala konjice, barona Appela na njegovo lastno prošnjo, ter imeno-

Imela je že pikri odgovor na jeziku, toda premagala se je še ter vprašala: »Kaj pa ste imeli v mestu opraviti?«

»Različne osebne zadeve sem še moral urediti.«

»Mi seveda ne smemo nič o tem vedeti. Ali ste v mestu toliko nakupili, da ste rabili za to celo skatljio!«

»Da, nakupil sem različne potrebne in koristne reči.«

Žena je sprevidela, da ne izve od starega ničesar, zato ga je strupeno pogledala, zapustila sobo ter zaloputnila za seboj vrata, da se je vse streslo.

Od tega dne ni prišla mlada Karingerca iz razburjenosti. Njena radovednost je od dne do dne rastla, tako, da ni imela ne po dnevu ne po noči miru. Saj pa tudi ni bilo čuda. Dogajale so se nečuvne stvari. Stari Karinger si je dal svojo sobo na novo obeliti in poslikati. Stara, gnjila tla je zamenjal z novimi, dal je okni povečati ter kupil novo ključavnico na vrata. Ako mu ni ugajala njena hrana, kupil si je v vaški gostilni kos pečenke ali si je dal opraziti kako piščice. Vsak dan je pil vino in kadil najboljši tobak, ki ga je dobil v vasi. Stari je vsak dan boljše izgledal, tako mu je prijala nova hrana.

»Ti, mož«, rekla je nekega dne žena mlarem Karingerju, vsa zelena od jeze, »meni

se zdi, da dela stari na tvoje ime dolgove. Odkod pa naj vzame denar? Takoj greš in povsod povprašaš!«

»Saj sem že to storil«, ji odgovori mož jezno. »Oče ni nikjer nič dolžan ostal. Bil bi vesel, če bi mogel vse svoje dolgove tako poplačati s svetlimi kronami kakor on.«

Žena ga je začudeno pogledala. »Kaj, s srebrom plačuješ! Kje vendar to dobiš?«

»Kaj jaz vem! Če hočeš izvedeti, idi ga vprašati! Bog ve, če bi ne bilo boljše, ko bi bila ti z njim lepše ravnala!«

»Seveda, zdaj sem vsega jaz kriva! In ti? Ti si seveda lepše z njim ravnala!«

Mož je tiho vzel klobuk in odšel iz sobe. Tudi drugi so opazili, kako dobro živi stari Karinger. Kmalu so začeli govoriti, da je našel zaklad, katerega je s pomočjo svojega prijatelja Zarnika v mestu prodal.

To govorico sta zvedela tudi mlada Karingerja. Strašno ju je to razburilo. Zdaj sta sprevidela, kaj je imel stari v tisti skatljji; zdaj sta razumela, zakaj je stari vedno svojo sobo previdno zaklepal, ako je slučajno kam odšel.

Ko bi vsaj enkrat mogla videti, kaj je v skatljci! Gotovo več tisoč kron. Ko bi vsaj stari vsega ne porabil, da bi kot njegova dediča premalo ne podedovala!

Mlada sta imela nekega dne pogovor, v

katerem sta tuhtala, na kak način bi se pri starem zopet priljubila. Kmalu sta bila edina ter sta skovala načrt.

Od tega dne sta ravnala popolnoma drugače s starim. Zjutraj sta ga vselej prijazno pozdravila, sin ga je večkrat vprašal za svet, kako bi to ali ono v gospodarstvu naredil, kmetica mu je kuhala okusna, lahko prebavljiva jedila in ga je večkrat s sladkim glasom vprašala, kaj želi za obed.

»Saj ni treba, da bi v gostilni jedel, saj znam ravno tako dobro kuhati, kakor gostilničarka«, je dejal stari.

Stari se je delal, kakor da bi niti ne opazil spremembe v obnašanju sina in snahe. Kar se mu je ponudilo, je vzel svetoval, če ga je kedo vprašal za svet; drugače je pa bil jako malobeseden posebno pa tedaj, če je kateri napletel govor na njegove denarje. K večjemu je odgovoril: »A kaj, ljudje hočejo več vedeti kakor jaz. Pustita jih naj govorijo.« S tem je bil navadno pogovor končan in snaha je imela zopet vzrok jeziti se nad »trdoglavo hinavščino« starega. Seveda javno svoje jeze kazati si ni upala, ker se je bala, da izgubi bogato dedščino.

(Dalje prihodnjič.)